



Vuosikirja 2017

Vuosikirjan SISÄLTÖ

Savas 2016 lyhyesti 2

Pitkäaikainen toimitusjohtaja eläkkeelle

SAVAS – Luotettava ja osaava palveluntuottaja ja kumppani 3

Uuden toimitusjohtajan tervehdys

Valinnanvapauden kasvattaminen on lähtökohtaisesti myönteinen asia myös sosiaalipalveluissa 6

Vuoden 2017 teemana läheisyhteistyö

Koti kaupan – kokemuksia ja ajatuksia asumispalvelujen kilpailuttamisesta 8

Täyttää elämää!

Pirkko, taiteilijaksi syntynyt 12

Hei, mä oon Andre! 13

Marja Liisa: Olen saanut toteuttaa kutsumusammattiani 14

Laura: Tämä työ on hyvin palkitsevaa 15

Savas-Rockissa juhlittiin 100-vuotista Suomea 16

Savas kehittää

TEPA-projekti

Terveystieteiden palvelupolkuun apua
TEPA-projektin tuotoksista 18

TUPA-palvelut

”Olen onnellinen omassa kodissani.” 20

We can do more -hankkeessa opittiin hyviä vammaistyön käytäntöjä 22

LASTU-projekti

Kuopion Perheentalo edistää vammaisten lasten osallisuuden mahdollisuuksia 24

Tietoa ja työkaluja kehitysvammaisten henkilöiden muistisairauksien varhaiseen tunnistamiseen ja tukeen 25

Lyhyesti

Savakselle jälleen ulkoinen laaduntunnustus 26

Savas-teosta palkittiin Lentävä kalakukko -työryhmä 26

Hyvää asumista ja elämää Savon Vammaisasuntosäätiössä!

Savon Vammaisasuntosäätiö sr (SAVAS) on merkittävä erityisryhmien, erityisesti kehitysvammaisten ja autististen henkilöiden asumisen ja päiväaikaisen toiminnan osaaja, tuottaja ja kehittäjä Savossa.

Säätiön arvot ovat:

Ihminen edellä – Uudistuminen – Avoimuus

SAVAS kehittää palveluja asiakkaan tarpeet ja mahdollisuudet edellä. Kaikilla on oikeus oman näköiseen ja turvalliseen elämään tasa-arvoisena yksilönä toisten rinnalla.

- SAVAS on perustettu vuonna 1989.
- Asumispalveluissa säätiön palvelukodeissa (18 kpl) asiakkaina yhteensä 270 henkilöä, toimintakeskusten (5 kpl) asiakasmäärä keskimäärin 85 henkilöä. Tukiasuntoja Savon alueella 103.
- Säätiön palveluksessa oli vuoden 2016 lopussa 227 henkilöä.
- Liikevaihto 2016 16,8 milj. euroa.

SAVAS

– Luotettava ja osaava palveluntuottaja ja kumppani

Maassamme ollaan toteuttamassa mittavaa kunnallishallinnon ja julkisten palvelujen uudistushanketta. Kuntien ensimmäisiä tehtäviä olivat 1860- ja 1870-luvuilla niille seurakunnilta siirretyn vaivashoidon järjestäminen. Tästä kehittyi monien vaiheiden kautta moderni ja kiitosta osakseen saanut pohjoismainen kuntapainotteinen sosiaali- ja terveystalouden järjestämismallimme. Paljon puhutussa sote-uudistuksessa nämä palvelut siirretään kunnilta uusille itsehallinnollisille maakunnille. Itsehallintoalueille kootaan muitakin ylikunnallisia tehtäviä, esim. pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät.

Sote-uudistuksen tarve on ymmärrettävä, uhkaahan väestön ikääntymisestä aiheutuva sote-menojen kasvu ylittää kansantalouden kestävävyyden. Uudistuksen päällimmäisenä perusteluna oli tarve hillitä julkisten menojen kasvua. Sen rinnalle nostettiin tavoitteeksi, ehkä makua parantamaan, riittävien ja yhtäläisten sote-palvelujen turvaaminen kaikille kansalaisille asuinkunnasta riippumatta. Hyviä ja kannatettavia tavoitteita molemmat. Uudistuksen kärkenä vaikuttaisi nyt kuitenkin olevan julkisten palveluiden avaaminen yksityiselle yritystoiminnalle ja maakuntahallinnon rakentaminen Suomeen. Säästöihin ja julkisen talouden kestävyysvajeen supistamiseen

esitetyllä mallilla ei taida enää uskoa kukaan, ei ainakaan suunnitelman lakipaketista mielipiteitään lausuneet asian-tuntijat. Isona riskinä nähdään myös eriarvoistumisen lisääntyminen sirpaloituvassa palvelujärjestelmässä sekä palveluja koskevan päätöksenteon etäännyminen kuntalaisista. Säästötarve ei kuitenkaan häviä mihinkään. Jos kustannusten kasvua ei kyetä hillitsemään rakenteellisilla muutoksilla, maksajiksi ovat vaarassa joutua palvelujen käyttäjät huonompina palveluina ja/tai kohoavina asiakasmaksuina.

Julkisten sote-palvelujen kilpailutukset on todettu yleisesti ongelmallisiksi. Palveluja käyttävällä asiakkaalla ei ole minkäänlaista osuutta koko prosessissa, vaikka kyse olisi hänen koko elämänmittaisten palvelujen järjestämisestä. Käytännössä yksin halvimpaan hintaan perustuvat kilpailutukset ovat tehneet uusille yrityksille helpoksi vallata markkinoita. Tarjousvertailuissa laatukriteerit on joko sivuutettu yleispiirteisillä palvelujen sisältövaatimuksilla tai laatutekijöiden painoarvo on jätetty niin vähäiseksi, ettei niillä ole lopputuloksen kannalta ollut juuri merkitystä. Käytettyjen laatukriteereiden yhteyttä asiakkaan saamaan palvelun laatuun on joskus ollut vaikea löytää.

Syntymässä olevan sote-järjestelmän valinnanvapaus-elementtien, asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin

on luvattu valinnavapauden piiriin kuuluvissa palveluissa jättävän kilpailutukset nykymuodossa historiaan, palvelun käyttäjästä tulisikin kuningas! Kukaan ei ole ainakaan vielä esittänyt mallia, miten varmistetaan asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin sisällön, asiakkaan sillä saaman palvelun ja maakunnan näille määräämän euroarvon kohtaaminen. Mahdollistavatko ne esim. asumisessa ja päivätoiminnassa runsaasti tukea tarvitseville kehitysvammaisille yhtäläiset palvelut kotimaakunnasta riippumatta? Alihinnoiteltu asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti pakottavat luopumaan valinnanvapauden käyttämisestä ja jättäytymään oman maakuntansa liikelaitoksen osoittamien palvelujen käyttäjiksi. Takuu-eläkkeellä ei alihintaisen setelin arvon ja palvelun kustannuksen erotusta kukaan pysty maksamaan. Nämä karikot maakuntasoten alkutaipaleella voidaan välttää vain vahvalla, tutkittuun tietoon perustuvalla keskitetyllä ohjauksella asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin käytöstä. Samanlaista ohjausta tarvitaan ostopalvelujen kilpailutuksissa. Niihin sisältyy jo saatujen kokemustenkin perusteella erittäin suuri riski palvelujen käyttäjien jäämisestä huutolaisen osaan elämänmittaisten palvelujensa järjestämisessä.

Savon Vammaisasuntosäätiön tilanne on tänä päivänä hyvä. Asiakkaamme ja heidän läheisensä arvostavat meitä asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaavana palvelutuottajana. Olemme palveluja ostaville kunnille ja kuntayhteisöille luotettava ja osaava kumppani ja palvelujen kehittäjä. SAVAS on myös työpaikka, jossa työntekijöitä kuullaan ja arvoste-

taan, he osallistuvat niin oman työnsä, työyksikkönsä kuin koko organisaationkin toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Arki ei meilläkään aina ole ongelmatonta. Eniten harmaita hiuksia, omalla kohdallani kirjaimellisesti, ovat tuoneet monenkirjavat ostopalvelujen kilpailutukset. Turhan usein on osaksemme langennut hyväksytyjen sopimustuottajien listan ulkopuolelle jääminen. Tämä on synnyttänyt suurta epävarmuutta tulevaisuudesta asukkaittemme ja heidän läheistensä sekä työntekijöittemme keskuudessa. Näitä tunteja kuvaa vahvasti **Anna-Elina Lavaste** jäljempänä läheisen puheenvuorossaan. Hyvällä, avoimella ja asiakkaan parasta tavoittelevalla yhteistyöllä kuntien, henkilöstömme ja asukkaittemme läheisten kanssa olemme haasteista kuitenkin tähän saakka selvinneet.

Savon Vammaisasuntosäätiön tilanne on tänä päivänä hyvä.

Tulossa olevan sote-uudistuksen lisätessä aidosti asiakkaan mahdollisuuksia valintoihin oman toimialamme mukaisissa ns. elämänmittaisissa palveluissa en usko säätiömme ”markkina-aseman” heikkenevän, päinvastoin. Sen haluamme varmistaa jatkamalla palvelujemme kehittämistä yhä paremmin asukkaittemme yksilöllisiä tarpeita ja valintoja vastaaviksi. Virallisen laaduntunnustuksen tänä vuonna taas kolmeksi vuodeksi saanut laatujärjestelmämme on lupaus asiakkaillemme ja palveluja ostaville kunnille toimintaamme ohjaavien lakien ja määräysten noudattamisesta palvelutoiminnassamme. Ymmärrämme myös tarpeen julkisen talouden kestävyysvajeen supistamiseen ja oman vastuumme siinä yhtenä palvelujär-



Minulla on ollut etuoikeus tehdä työtä, jolla on merkitystä.

jestelmän osana. Palveluprosessien tehostaminen asiakkaan tarvitsemasta tuesta tinkimättä ohjaa toimintaamme myös jatkossa.

Itselleni tämä vuosi merkitsee siirtymistä 40 vuoden työrupeaman jälkeen kasvavan eläkeläisjoukon jatkoksi. CP-liiton toiminnanjohtajan tehtävästä meille siirtynyt Tomi Kaasinen otti kesäkuun alusta vastuun Savaksen toimitusjohtajan tehtävistä. Minulla on ollut etuoikeus tehdä työtä, jolla on merkitystä. Olipa sitten kyse aikoinaan uusista palvelukotihankkeista, nykyisin uusien tukiasuntojen ostamisesta tai vaikka esim. edellä tuskaillemistani vuotuisista palvelujen kilpailutuksiin osallistumisesta, kaikkien niiden takaa on löytynyt asuntoja ja itsenäistä elämänpolkua etsiviä ja elämäänsä jatkuvuutta kaipaavia tukea tarvitsevia ihmisiä, joilla on kasvot ja nimi. Olen saanut tehdä tätä matkaa yhdessä osaavien ja tehtävälleen omistautuneiden työntekijöittemme ja säätiön hallituksen kanssa. Yhteistyö kuntakumppaneittemme ja muiden yhteistyötahojemme kanssa on ollut hyvää ja hedelmällistä. Ennen kaikkea olen tutustunut työni kautta suureen joukkoon aitoja ja persoonallisia kehitysvammaisia ihmisiä.

Teille kaikille tätä matkaa vielä jatkaville, iloa ja intoa tulevaan, voimia ja rohkeutta etsiä uutta ja parempaa!

Jouko Hämäläinen



Rahkapuiston asiakkaat laativat kysymykset Jouko Hämäläisen haastatteluun. Seppo Korhonen ja Timo Partanen haastattelivat Joukoa päiväkahvin lomassa:

Jouko Hämäläinen, miltä tuntuu jäädä eläkkeelle?

Hyvältä tuntuu. Pitkä työura on takana. Enää en ole ”kalenterin orja”, vaan voin olla oloneuvoksena.

Oletko mökillä paljon eläkepäivillä?

Entä mitä muuta teet vapaalle jäätyäsi?

Mökkeily on vapaa-ajan tärkeimpiä asioita. Työvuosina olen ollut mökillä noin puolet viikonlopuista, eläkkeellä vietän mökkielämää varmaan puolet vuodesta. Mökillä on jatkuvasti pientä puuhaa, kuten korjaus- ja puuhommia. Ja yksi isompikin rakennusprojekti, maakellari. Keväisin jäiden lähdettyä järvestä aloitan virkistävät aamu-uinnit. Kunnosta yritän pitää huolta. Päivittäiset kävelylenkit ja pyöräily ovat hyvää arkiliikuntaa. Syksyisin käyn hirvimetsällä.

Mikä on horoskooppi ja millainen olet luonteeltasi? Tykkäätkö naisista?

Olen horoskoopiltani kauris ja luonteeltani rauhallinen ja huumorintajuinen. Kyllä nainen on ”elämän suola”.

Millaisia tapahtumia muistat työvuosien varrelta?

Työvuosiin mahtuu lukematon määrä erilaisia tapahtumia, kommelluksia, hauskoja ja vakaviakin juttuja. Rahkapuiston alkuvuosilta muistui mieleen muutama tapaus. Kerran asiakas kaatoi moottorisahalla puun Rahkapuiston A-rakennuksen päälle. Ja eräänä keväänä lumi painollaan pudotti kuistin alas asiakkaan asunnosta. Yksi mukava muisto on kahden asiakkaan häät Rahkapuistossa.

Tulethan jatkossakin tervehtimään meitä?

Tuotko vielä meille muikkuja Rahkapuistoon?

En teitä unohda, vaan varmasti tulen tervehtimään. Kyllä tuon muikkujakin, jos teille kelpaa.

Valinnanvapauden kasvattaminen on lähtökohtaisesti myönteinen asia myös sosiaalipalveluissa

Aloitin työt Savon Vammaisasuntosäätiön toimitusjohtajana 1.6.2017. Pääsen jatkamaan säätiötä sitä alusta asti ansiokkaasti johtaneen Jouko Hämäläisen viitoittamalla tiellä. Siirryn Savakseen Suomen CP-liitto ry:n toiminnanjohtajan tehtävästä. Sitä ennen työskentelin Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymällä kehitysvammaisten erityishuollon puolella kolmen yksikön johtajana, joten minulla on yhteensä noin 16 vuoden työkokemus vammaissektorilta. Noina vuosina olen päässyt olemaan mukana kolmannella sektorilla sekä vaikuttamistyössä että palveluntuottajan puolella vammaispalveluissa. Tuota kokemusta pääsen nyt hyödyntämään Savaksen toimitusjohtajana.

Savas on laajasti arvostettu ja tärkeä toimija Savossa. Arvostettua ja laadukasta toimintaa ei saavuteta ja ylläpidetä kuin pitkäjänteisellä ja koko organisaation vahvuuksia hyödyntävällä toimintatavalla, jossa henkilöstön, luottamusjohtajan ja toimitusjohtajan toiminta tähtää yhteisiin, selkeästi määriteltyihin asiakkaiden tarpeista johdettuihin päämääriin. Näinä aikoina myös muutoksettyyden merkitys korostuu. Laadukkaasta toiminnasta ja tuloksista on syytä olla ylpeä ja niistä myös palvelujen ostajille ja muillekin sidosryhmille kertoa ja markkinoida. Tässä kaikessa Savaksessa on selkeästi onnistuttu. Tulen osaltani tuota perinnettä jatkamaan sekä tarvittavaa uudistumista ja kehittymistä tukemaan ja ohjaamaan.

Savaksen toimialalla yhteiskunnassa on ollut menossa suuria muutoksia erityisen paljon. Niihin järkevästi reagoiden ja tulevaisuutta ennakoiden on mahdollista säilyttää asiakkaiden tarpeet täyttävät toimintamallit palvelutuotannossa. Näin uskon vahvasti. Ehkäpä tärkein yksittäinen asiakokonaisuus, joka tällä hetkellä on vaikuttanut Savaksenkin toimintaan, on julkisten hankintojen kilpailutukset ja niissä olevat ongelmat erityisryhmien asumiseen liittyen. Hintaan keskittyvät kilpailutukset ovat aikaansaaneet erilaisia ongelmatilanteita, jotka näkyvät vammaisten arjessa sekä palvelutuotannossa erityisesti pitkäjänteisesti ja asiakaslaatuun panostaville palveluntuottajille. Tulevaisuudessa tarvitaan entistä enemmän yhteistä valtakunnallista arvokeskustelua ja vaikuttamista hankintalain soveltamiseen liittyen sekä vaikuttavuusarvioinnin ja hankintaosaamisen kasvattamista. Myös palvelutarpeen arviointitapoja ja -mittareita, palvelusuunnittelua sekä palveluohjausta tulee kehittää.

Tuleva sote- ja maakuntauudistus tulee entisestään lisäämään tarvetta jatkuvaan yhteiskunnallisen tilanteen seuraamiseen ja ennakoimiseen. Uudistuvan kompleksisen sote-palvelumarkkinajärjestelmän tavoitteena on korjata nykyisessä järjestelmässä olevia puutteita ja hillitä kustannustason kasvua. Toivotaan ja uskotaan että näin tuleekin tapahtumaan, vaikka ainakin tässä vaiheessa on myös paljon huolen aiheita näky-



Tähtireportterit Jari Koponen ja Ari Laakkonen esittivät Savolanniemen asiakkaiden laatimat kysymykset Tomi Kaasiselle videoinnin avulla. Tomi vastasi kysymyksiin sähköpostilla:

vissä. Valinnanvapauden kasvattaminen on lähtökohtaisesti myönteinen asia myös sosiaalipalveluissa. Henkilökohtainen budjetti tulee parhaimmillaan lisäämään vammaisen henkilön mahdollisuuksia räätälöidä itselleen sopivimmat palvelukokonaisuudet ja valita palveluntuottaja, jonka palvelut ovat asiakkaan näkökulmasta laadukkaita. Henkilökohtaiseen budjettiin liittyvä voimavararajaus, tason määräytyminen sekä valtakunnallinen alueellinen eriarvoisuus palvelujen valinnan mahdollisuuksien määrässä vaativat vielä pohdintaa ja tarkennuksia.

Uudistuvassa sote-järjestelmässä uskon strategisen kumppanuuden voimaan. Sen kautta on löydettävissä uusia asemia kilpailuilla markkinoilla sekä uudenaikaisessa toimintaympäristössä menestymisen vaatimaa osaamista. Kumppanuus vaatii yhteensopivia tavoitteita, avoimuuteen perustuvaa luottamuksellisuutta sekä selkeitä, toisiaan täydentäviä rooleja.

Toimitusjohtaja
Tomi Kaasinen

Tomi Kaasinen, minkä ikäinen olet?

Onko sinulla perhettä?

Olen 51-vuotias. Olen naimisissa, vaimoni Susanna on varhaiskasvattaja. Molemmat poikamme, Sami ja Juha, opiskelevat diplomi-insinööreiksi Tampereella. Savoon muutamme Hyvinkäältä, viimeiset kesät olemme viettäneet kesämökillämme Sulkavalla.

Mistä unelmoit?

Mitä jääkiekkjoukkuetta kannatat?

Unelmoin siitä, että saan olla töissä mukavien ihmisten kanssa ja tehdä mielenkiintoista työtä sekä harrastaa ystävien kanssa erilaisia asioita. Savon seudulla on varmasti helppo viihtyä myös työn ulkopuolella. Pidämme vaimoni kanssa ulkoilusta ja luonnossa liikkumisesta eri muodoissaan sekä maalla että vesillä. Talvella hiihdämme ja laskettelemme, kesällä kävelemme, pyöräilemme ja melomme. Pidän myös lukemisesta. Ehdottomasti tulen kannattamaan KalPaa. Joukkue pelasi tällä kaudella todella hyvin, ja sai hopeaa.

Oliko kiva tulla Savakselle töihin?

Haluatko kertoa terveisiä vuosikirjan lukijoille?

Minusta oli todella mukava aloittaa työt Savon Vammaisasuntosäätiön toimitusjohtajana. Olen kuullut säätiöstä paljon hyviä asioita. On mukava päästä tutustumaan Savaksen asiakkaisiin ja henkilökuntaan.

KOTI KAUPAN – kokemuksia ja ajatuksia asumispalvelujen kilpailuttamisesta

Anna-Elina Lavaste

Kirjoittaja on eläkkeellä oleva rehtori ja kehitysvammaisen nuoren äiti.

Voiko koti olla kauppatavaraa?

Mikä on asunnon ja kodin välinen ero? Asunto tarkoittaa seiniä, huoneita ja tiloja, koti on paljon enemmän. Asunnosta tulee koti omilla tavaroilla ja valinnoilla, muokkaamalla sitä omiin tarpeisiin, elämäntapaan ja -tilanteeseen sopivaksi. Koti merkitsee viihtyisyyttä, turvallisuutta ja yksityisyyttä, omaa reiviä, jonka sisällä voi vapaasti olla ja elää itsensä näköistä elämää. Koti on elämän kiintopiste, lähtöjen ja palaamisen paikka, johon kuuluvat myös läheiset ihmissuhteet. Asunto on kuori, koti sen sisältö. Asunto on järjen, koti tunteen asia. Asunnon voi ostaa ja myydä, kotia ei koskaan. Oman kodin koskemattomuus on yksi elämän peruspilareista, ja jos se järkähtää, koko elämä suistuu raiteiltaan. Kodin voi muuttaa toiseen paikkaan, mutta siitä jokainen haluaa ehdottomasti päättää itse. Kodin menettäminen pakon edessä on kriisi, joka voi jättää elämänikäiset kipeät jäljet. Tämän tiedämme historiasta, sota-ajan raskaista evakkotarinoista, mutta myös nykypäivän pakolaisuudesta. Maailma on täynnä kotinsa vastoin tahtoaan menettäneitä ihmisiä, jotka epätoivoisesti etsivät itselleen uutta kiintopistettä, uutta kodin paikkaa. Ilman kotia on vaikea elää.

Päädyn pohtimaan kodin merkitystä viime vuonna, kun kehitysvammaisen tyttäreemme koti joutui tahtomattamme kauppatavaraksi. Mitä oikeastaan tapahtui? Ei mitään tavatonta, koimme vain kotikaupunkimme rutiinomaisesti toteuttaman asumispalvelujen kilpailuttamisprosessin. Puolustuskyvyttömän kehitysvammaisen nuoren elämän tärkeimmän peruselementin asettaminen kaupankäynnin kohteeksi tuntui meistä läheisistä niin pahalta, että ryhdyimme puolustustaisteluun, jossa ei sanoja säästetty. Tiedämme, että Kuopio ei ole poikkeus, samaa kaupankäyntiä tapahtuu koko ajan ympäri maata. Vammaisjärjestöjen, asiantuntijoiden ja yksityisten ihmisten kannanotoille ja lausunnoille kuuroina kunnat pyörittävät muun kaupankäynnin ohella asumispalvelujen kilpailuttamismyllyä, jossa jauhautuvat yhteiskunnan heikoimmat jäsenet, vammaiset ja vanhukset. Ja vauhti vain kiihtyy, tulevaisuuden tavoitteena näyttää olevan maa, jossa kaikki mahdollinen on myytävänä.

Tyttäreemme Venla muutti vasta valmistuneeseen Savon Vammaisasuntosäätiön Savolanniemen palvelukotiin elokuussa 2010. Hän oli juuri täyttänyt 20 vuotta ja valmis itse näistymään. Vuoden mittaisen muuttovalmennuksen ansiosta



siirtyminen uuteen kotiin sujui yllättävän mutkattomasti. Nyt, lähes 7 vuotta myöhemmin, nuori neitimme vaikuttaa tyytyväiseltä ja viihtyy elämässään. Hänelle palvelukoti ei ole asunto, vaan oma oikea koti. Tämän voi päätellä siitä, miten hän luettelee elämänsä kiintopisteitä: *"Savolanniemi on ykkönen, vanha koti on kakkonen, mökki on kolmonen, mummula on nelonen."* Järjestys saattaa muuten vaihtua, mutta Savolanniemi on aina ykkösenä. Venlan koti rakentuu omasta huoneesta ja tavaroista, palvelukodin yhteisistä tiloista, arjen rutiineista ja pienistä puuhista sekä tutuista tärkeistä ihmisistä, ohjaajista ja asuintovereista. Niissä puitteissa hän tuntee olonsa hyväksi ja turvalliseksi, on kotonaan.

Tätä taustaa vasten Kuopion kaupungin vuonna 2016 toteutama asumispalvelujen kilpailutus oli meille läheisille kuin isku vasten kasvoja. Jos se johtaisi pakkomuuttoon, Venlan elämä hajoaisi pirstaleiksi. Ajatus oli ahdistava. Kilpailutus oli käynnistynyt jo talvella, mutta tieto siitä tuli asukkaille ja meille huoltajille varsin myöhään, toukokuulla palvelukodin

***Asumnon voi
ostaa ja myydä,
koti ei koskaan.***

läheistenillä. Kilpailutusprosessi oli tietämättämme edennyt jo pitkälle, eikä meillä ollut mitään mahdollisuutta vaikuttaa sen kulkuun. Tiedottaminen oli koko prosessin ajan olematonta, joten kilpailutus merkitsi asianosaisille vuoden mittaista epävarmuutta ja epätietoisuutta tulevaisuudesta. Yritimme keräillä tietoa sieltä täältä, luotettavimman tiedon saimme säätiön kautta.

Juridisesti palvelujen hankinnassa on kysymys sopimuksesta, jonka osapuolet ovat palvelun hankkija (esim. kunta) ja tarjoaja. Henkilö, jonka palveluita sopimus koskee, ei ole neuvottelu- eikä sopimusosapuoli eikä hänellä ole mahdollisuutta vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Tässä kohdassa hankintalainsäädännössä on musta aukko, demokratiavaje, joka tekee palveluja tarvitsevasta kansalaisesta ikävällä tavalla pelkän hallintoalamaisen. Viranomaisilla on kuitenkin tiedotusvelvollisuus, jonka asiallinen hoitaminen säästäisi kaikkia osapuolia monelta ongelmalta. Tiedottamisessa Kuopiolla on paljon parannettavaa.

Onko asumispalvelujen kilpailuttaminen todella tarpeen?

Tiedon lisääntyessä keskeisimmiksi nousivat kysymykset asumispalvelujen kilpailuttamisen mielekkyydestä ja palvelujen laadun merkityksestä. Suomenkin ratifioiman YK:n vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus valita asuinpaikkansa ja asuintoverinsa. Nykyinen hankintalain mukainen kilpailutus käytäntö estää kuitenkin näiden oikeuksien toteutumisen, ja kilpailutuksen soveltaminen asumispalveluihin on räikeässä ristiriidassa tasavertaisuuden ja itsemääräämisoikeuden periaatteiden kanssa. Vammaisten ihmisten kodit asetetaan säännöllisin välein kauppatavaraksi heidän omaa mielipidettään kysymättä. Kuka hyväksyisi sellaista omalla kohdallaan? Lainsäädäntö mahdollistaa myös palvelujen suorahankinnan ja pysyvät sopimukset. Pitkäaikaisten asumispalvelujen kohdalla näitä pitäisi käyttää ensisijaisesti. Kehitysvammaisen ihmisen hyvän elämän tärkein lähtökohta on asumisratkaisun jatkuvuuteen perustuva turvallisuus. Asumiseen, hoivaan ja muuhun tukeen vaikuttavien päätösten peruste voi olla vain asukkaan oma halu ja muutostarve, ei ylhäältä saneltu pakko. Hitunen tervettä järkeä ja hyvää tahtoa kunnallisessa päätöksenteossa riittäisi siihen, että palvelujen kilpailuttamisessa pysyttäisiin järkevillä, inhimillisillä raiteilla.

Huutolaisuus on palannut

Lainsäädännön mukaan asumisen laatukriteerit tulee ottaa huomioon jo tarjouspyyntöä laadittaessa. Näin Kuopiossa tehtiinkin, mutta väärin painotuksin: hinnan painoarvo oli palveluasumisessa ja tehostetussa palveluasumisessa 75 %, vaativassa ja erityisen vaativassa palveluasumisessa peräti 80 %. Laatutekijöiden painoarvo oli vastaavasti 25–20 %. Laatutekijöinä pisteytettiin sertifioitu laatujärjestelmä, henkilökohtainen WC/kylpyhuone, yksikössä oleva mahdollinen harjoitteluasunto, yksikön tarjoamien palvelujen moniportaisuus ja yksiköllä oleva AVI:n terveydenhuollon lupa.

Hinnan painoarvo on kohtuuttoman suuri, ja sen vuoksi kilpailutus tuo mieleen menneiden aikojen huutolaisuuden: joka halvimmalla tarjoaa, saa hoidokit huostaansa. Sosiaalipalvelujen hankinnassa on kysymys kansalaisen oikeudesta tarvitsemaansa apuun ja tukeen, jota yhteiskunta järjestää lainsäädännön perusteella. Palvelun hintaa painottava kilpailutus vaarantaa palvelun käyttäjien oikeuksien toteutumisen. Hinnan korostuminen houkuttelee tarjouksiin, joissa palvelut tuo-

tetaan niin halvalla ja pienin resurssein, että niitä ei mitenkään ole mahdollista toteuttaa asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Se houkuttelee myös epärealistisiin tarjouksiin, joiden pohjana ei ole kokemusta palvelun tuottamisesta ja sen todellisista kustannuksista.

Kuopiossa kävi juuri niin kuin pelkäsimme: Palvelun hintaa vahvasti painottavassa ja muodollisia ”laatukriteereitä” käyttävässä kilpailutuksessa kaupungin pitkäaikaisin ja laadukkein, nimenomaan kehitysvammaisten ja autistien asumispalvelujen osaaaja Savon Vammaisasuntosäätiö putosi tehostetun, vaativan ja erityisen vaativan palveluasumisen kategorioista kokonaan pois. Kilpailutuksessa menestyivät palveluntarjoajat, joilla ei ole kokemusta, osaamista eikä muitakaan edellytyksiä tuottaa tarjoamallaan hinnalla vaativia asumispalveluja laadukkaasti ja AVI:n lupaehtojen henkilöstömitoitusta rikkomatta. Kehitysvammaisten ihmisten asumisen laatu perustuu riittävään, osaavaan, yhteistyökykyiseen ja kehittymishaluiseen henkilökuntaan. Hyvän elämän edellytykset vaarantuvat kilpailutuksessa, jossa hinta on ratkaiseva tekijä.

Miten asumispalvelujen laatua voisi mitata?

Tarjouspyynnössä mainitut laatukriteerit ihmetyttävät. Ne ovat luonteeltaan teknisiä eivätkä sertifioitua laatujärjestelmää lu-
kuun ottamatta sano mitään palvelun todellisesta laadusta.

Kertooko se palvelujen hankkijan osaamattomuudesta vai haluttomuudesta laadun arviointiin? Onko todella niin, että laatu on juhlapuheiden sanahelinää, reaali maailmassa merkitsee vain hinta? Jokainen meistä tekee omassa arjessaan jatkuvasti valintoja ja ostopäätöksiä hinnan ja laadun suhteen perusteella. Halvimmalla ei yleensä saa käyttökelpoista, kestävä tavaraa, eikä roskaa

kannata ostaa. Samaa harkintaa olettaisi käytettävän myös kuntien hankinnoissa, mutta Kuopiossa asetettujen laatukriteerien perusteella asumispalvelujen hinta-laatusuhdetta on mahdotonta määritellä.

Tärkeimpänä laatukriteerinä pitäisi olla ammattitaitoisen henkilökunnan määrä suhteessa asukkaiden avun ja tuen tarpeisiin. Kehitysvammaisten ihmisten asumispalveluissa henkilökunta tarvitsee vankkaa kehitysvamma-alan osaamista ja vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien tunte-
musta. Näiden lisäksi suoraan asukkaiden arkeen vaikuttavia laatutekijöitä ovat toimintaa ohjaavat arvot, johtaminen ja esi-
miestyö, henkilöstöpolitiikka, läheisyhteistyö sekä palvelun-

*Onko todella niin, että
reaali maailmassa
merkitsee vain hinta?*

”Yhteiskunnan eettisyys ja moraali näkyvät siinä, miten se suhtautuu kaikista haavoittuvimpiin jäseniinsä.”

tuottajan resurssit ja osaaminen päiväaikaisen toiminnan järjestämisessä. Miten nämä asiat otettiin Kuopion kilpailutuksessa huomioon? Miten pienen asumispalveluyksikön laatua lisää palvelun moniportaisuus tai harjoitteluasunnon olemassaolo? Ne eivät todellakaan paranna asukkaiden arkipäivää, ja siitä näkökulmasta Kuopiossa käytetyt laatukriteerit ovat suorastaan absurdeja.

Osallistuin Savaksen helmikuussa pidettyyn strategiaseminaariin ns. kokemusasiantuntijana, ja tein sitä varten pienen asumispalvelujen laatukriteereitä koskevan ajatusharjoituksen. Otin lähtökohdaksi neljä näkökulmaa: asukkaan, läheisen, työntekijän ja työnantajan. Päättävöiteksi asetin asiakkaan hyvinvoinnin ja sujuvan arjen, eikä minulla ollut mitään vaikeutta keksiä jokaisesta näkökulmasta 8–10 asumispalvelujen laatuun vaikuttavaa tekijää, joista osa oli kaikille yhteisiä. Vahvimmaksi yhteiseksi tekijäksi nostin välittämisen kulttuurin. Kaikessa toiminnassa heijastuva välittäminen synnyttää luottamusta, ja luottamus on laatua. Sen mittaamiseen löytyy kyllä välineitä. Kun minulle maallikkona riitti tähän puolen tunnin ajatustyö, asiantuntijoille ei voi olla ylivoimaista kehittää laatumittareita, joille palvelujen kilpailutuksessa voisi antaa todellista painoarvoa ja merkitystä.

Miten palvelujen kilpailuttaminen onnistuisi paremmin?

Kilpailutusprosessin tuoksinassa tulin tutustuneeksi valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan ETENE:n lausuntoon, joka on annettu hankintalain uudistamista valmistelevalle työryhmälle 2015. Lausunto sisältää erinomaisen analyysin kuntien ongelmista sosiaalipalvelujen kilpailuttamisessa. Jokaisen päätöksenteossa ja asioiden valmistelussa mukana olevan kannattaisi tutustua siihen perusteellisesti. Kovin tarkkaan sitä ei ole kunnissa luettu, koska kaikki toistelevat samoja virheitä. ETENE:n lausunnonsa kuvataan osuvasti kuntien hankintakäytäntöjä: hankintapäätökset tehdään usein mekaanisesti, lain kirjaimeen tuijottaen, hintaa painottaen, laatukriteerit syrjäyttäen ja inhimilliset näkökohdat sivuuttaen. Tuntuu kovin tutulta, mutta kuka lopulta hyötyy tällaisesta päätöksenteosta? Säästöjä tuskin syntyy, pahaa mieltä, ongelmia ja suoranaista pahoinvointia sitäkin enemmän.

Palvelujen kilpailutusprosessia voisi parantaa ja inhimillistää muutamalla yksinkertaisella muutoksella:

- Pitkäaikaisten asumispalvelujen jatkuvuus turvataan suorahankinnalla ja pysyvillä sopimuksilla.
- Tarjouspyyntöön sisältyvät palveluluokat kuvataan niin, että kehitysvammaisuus ja kehitysvammaisten ihmisten erityistarpeet tulevat niissä paremmin esille.
- Hinnan ja laadun suhde käännetään päinvastaiseksi, laadulle annetaan sille kuuluva painoarvo. ETENE:n lausunnossa todetaan, että sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnassa laatukriteerien tulisi olla ensisijaisia, ja vasta kun ne on täytetty, hinta ratkaisee.
- Laatukriteerit laaditaan huolellisesti ja parhaalla saatavilla tuntemuksella niin, että ne mittaavat palvelun todellista laatua.
- Mikäli päivätoiminta sisältyy tarjouspyyntöön, sille asetetaan omat laatukriteerit.
- Avoin tiedottaminen on osa hyvää hallintomenettelyä ja vähentää kitkaa.
- Päätöksenteossa muistetaan, että myös sosiaalitoimen asiakkailta on ihmisarvo ja itsemääräämisoikeus.

Säilyykö Venlan koti?

Kaiken huolen, murheen, kahden kirjelmän ja monen sähköpostiviestin jälkeen Venla sai joulukuussa 2016 Kuopion kaupungilta päätöksen, jossa hänelle myönnettiin tehostettua palveluasumista Savaksen ylläpitämässä Savolanniemen palvelukodissa vuoden 2021 loppuun. Päätös oli suuri helpotus meille läheisille, mutta herätti myös monta uutta kysymystä. Kuinka Savas pystyy ylläpitämään Savolanniemen palvelukotia, jos asukkaita ajan myötä muuttaa muualle eikä Kuopio tee sinne uusia sijoituksia? Mitä tapahtuu vuoden 2021 jälkeen? Pyöriikö kilpailutusmylly jälleen ja miten siinä silloin käy? Kuka pitää Venlan puolta, jos me vanhemmat emme siihen kykene tai meitä ei enää ole? Mihin suuntaan yhteiskuntamme on sote-uudistuksen myötä menossa ja millainen kehitysvammaisten ihmisten asema hämärässä tulevaisuudessa on? Kykeneekö suomalainen yhteiskunta tulevaisuudessa inhimilliseen päätöksentekoon, joka turvaa myös heikoimmassa asemassa oleville kansalaisille perusoikeuksien toteutumisen, tasavertaisuuden ja arvokkaan elämän?

Kuka muistuttaa nykyisille ja tuleville päättäjille totuudesta, jonka ETENE muotoili seuraavasti: ”Yhteiskunnan eettisyys ja moraali näkyvät siinä, miten se suhtautuu kaikista haavoittuvimpiin jäseniinsä.”

Pirkko, taiteilijaksi syntynyt



Neulominen tuottaa iloa **Pirkko Peltoselle**.

Olen Pirkko Peltonen ja asun Lehtolan palvelukodissa Mäntyharjulla. Lehtolaan muutin vuonna 2006. Lehtolan palvelukoti oli minulle jo ennestään tuttu paikka, sillä kävin ennen muuttoani Lehtolassa tilapäisjaksoilla. Kun tarvitsin sisareni menojen ajaksi itselleni paikkaa, soitin itse Lehtolaan ja sovin asiasta.

Elämässäni on ollut iloja ja suruja. Surua ovat tuottaneet vanhempien kuolema sekä pienten kaksoisveljien kuolema. Iloa elämään tuottaa ulkoilu ja teatterissa käyminen avustajan kanssa sekä käsitöiden tekeminen. Aikaisemmin tein sukkia ja lapasia serkuillekin. Lehtolan taidepiiri on minulle hyvin mieluinen harrastus – olenhan taiteilijaksi syntynyt. Leipomisesta tykkään. Meillä on Lehtolassa joka viikko leipomispäivä. Silloin leivotaan pullaa, rieskaa, kuivakakkua, torttuja tai piirakkaa.

Olen tyytyväinen elämääni, mitään ei puutu. Lehtolassa saan tarvittavan avun. Täällä on mukavia ihmisiä ja yhdessä tullaan

hyvin toimeen. Joskus tulee riitoja ja tulee huonolle tuulelle. Silloin alkaa tulla rumia sanoja. Omaan huoneeseen pääsee onneksi omaan rauhaan. Omassa huoneessa on parasta tv:n katselu. Suosikkiohjelmiani ovat Emmerdale, Kauniit ja rohkeat, Huomenta Suomi ja kotimaiset elokuvat.

Syyskuussa täytän 80 vuotta. Syntymäpäivää aion juhlia yhdessä sukulaisten ja ystävien kanssa. Muistelen mielelläni omaa elämääni ja menneitä asioita, kuten lapsuuttani, nuoruuttani ja elämää kirkonkylällä. Muille ihmisille toivoisin hyvää: mieluisia ohjelmia telkkariin ja juttuseuraa kaikille.

Tätä tekstiä varten Pirkkoa haastattelivat oma ohjaaja **Terhi Saaririnne** sekä jutun kirjoittanut palvelukodin johtaja **Satu Vesalainen**
Kuva: **Terhi Saaririnne**

Hei, mä oon Andre!



Andre Vorho tykkää vauhdikkaasta elämästä.

Mä oon 23-vuotias ja asun Oravin palvelukodissa. Päivätoiminnassa mä käyn Pihkapuiston toimintakeskuksessa.

Musiikki on mulle tosi tärkeä. Mä kuuntelen mun lempimusiikkia omalla tabletilla ja soitan sitä mielelläni muillekin. Mun lempimusiikkia on iskelmämusiikki, mut mä tykkään myös rockista. Kesällä mä käyn mun avustajan kanssa festareilla ja talvisaikaan muissa konserteissa. Kaikenlainen herkuttelu on kivaa. Mä tykkään myös käydä pizzalla, keilaamassa ja jääkiekko-otteluissa kannustamassa Jukureita.

Mulle tärkeitä ihmisiä on äiti, isä ja pikkuveljet. Kavereista Marko, Sanni ja avustajani Linda. Joskus mulla on surullinen olo, kun mä muistelen pikkuveljeä, joka on kuollut. Mä pääsen käymään veljen haudalla kun haluan. Siellä soitan aina "Missä muruseni on" -kappaleen. Ja on mulla ikävä myös muita mulle tärkeitä ihmisiä, vaikka Pihkapuiston ohjaajia, kun ne on lomalla. Mulla on turvallinen olo kotona ja täällä Pihkapuistossa.

Mä tykkään vauhdikkaasta elämästä – siitä et tapahtuu paljon. Haluan aina mieluummin olla toisten seurassa kuin yksin. Siksi tykkään käydä joka viikko kaupungillakin. Kesää odotan kovasti. Silloin pääsee vaikka terassillekin.

Oma kommunikaatiolaite on musta hauska. Se on ollut mulla käytössä kohta kolme vuotta.

Päivätoiminnassa Pihkapuistossa ollaan pelattu erilaisia pelejä ja käyty päiväelokuvissa ja teatterissa. Yhteiset retket on kivoja, niin kuin Lahdenpohjan retki viime syksynä. Musta on kiva, että meillä on paljon opiskelijoita ja käy vieraita. Tykkään esittäytyä heille ja kertoa omista asioista. Olen myös ollut edustamassa Pihkapuistoa erilaisissa tilaisuuksissa, se on kivaa.

Andre Vorho

Kuvat: Pihkapuiston toimintakeskus

Marja Liisa: Olen saanut toteuttaa kutsumusammattiani



Minua on aina kiinnostanut tehdä työtä ihmisten kanssa, sanoo Marja Liisa Friis-Lakkala.

Viime kesänä hillasuolta palatessani mieleeni tulivat lapsuuden kesät mummon luona pohjoisessa ja pitkospuut, joita pitkin kuljettiin. Pitkospuuta pitkin olenkin kulkenut tähän päivään monien vaiheiden kautta.

Minua on aina kiinnostanut tehdä työtä ihmisten kanssa. Ennen sairaanhoitajaksi kouluttautumistani valmistuin kosmetologiksi ja perustin kauneushoitolan. Vähitellen minua alkoi kiinnostaa enemmän ihmisten hoitaminen. Aikuisiällä suoritin sairaanhoitajan opinnot ja erikoistuin psykiatriaksi sairaanhoitajaksi. Sen jälkeen valmistuin erityistason perheterapeutiksi/psykoterapeutiksi, työnohjaajaksi, ratkaisukeskeiseksi valmentajaksi. Erilaiset hallinnolliset opinnot ovat kuuluneet työhöni. Edelleen opiskelu jatkuu ratkaisukeskeiseksi psykoterapeutiksi. Koskaan en koe olevani valmis, vaan aina on uudet haasteet edessäni.

Elämässä olen halunnut ottaa uusia haasteita vastaan, kokeilla omia rajojani ja edetä urallani. Aikaisempi työkokemukseni on ollut lisäalassa Koljonvirran sairaalassa sairaanhoitajana, apulaisosaston hoitajana ja osastonhoitajana kriisiosastolla vuosina 1994–2001. Olen ollut suunnittelemassa ja kehittämässä nuorten aikuisten osastoa, jonka toiminta alkoi vuonna 2002. Luja kunnianhimo on auttanut minua menestyksekkäästi kohti päämääriäni. Hyppy tuntemattomaan kohti omaa unelmaani johti siihen, että minut valittiin Savon Vammaisasuntosäätiön Tapionkodin palvelukodin johtajaksi toukokuussa 2003. Koen, että olen saanut toteuttaa kutsumusammattiani.

Uuden suunnittelu ja kehittäminen on ollut mielenkiintoista, mutta hankaluuksiltakaan en ole voinut välttyä. Vaivaiskoivun sitkeydellä olen jatkanut eteenpäin ja kääntänyt vastoinkäymiset voimavarakseni. Läsnäolo tässä hetkessä

antaa voimavaroja jatkaa eteenpäin. On tärkeää hyväksyä tämä päivä ja tulevaisuus, joka on täynnä mahdollisuuksia. Haasteellisessa työssä uudet työtavat ja yhdessä tekeminen ovat antaneet flow-hetkiä. Olen saanut olla mukana myös työsuojelutoimikunnassa. Tämä on mahdollistanut näkemään työn erilaisista näkökulmista.

Jaksamistani on tukenut työn merkityksellisyys ja oma innostuminen uusiin asioihin. Työmotivaationi on syntynyt tavallisesta elämästä: siitä, että perhe- ja ihmissuhteet ovat kunnossa, elämän perusarvot ovat kohdallaan ja että vapaa-ajalla voin työn vastapainoksi nauttia luonnosta, rauhasta ja hiljaisuudesta. Olla vaan ja ajatella.

Mitä perinnöksi?

Mielestäni työssä jaksamisessa on tärkeää ensin pohtia omaa suhtautumistaan työhön. Jos koet olevasi tylsistynyt, opiskele uutta, ota uusia ”projekteja” ja näe ympärilläsi olevat mahdollisuudet. Joskus työ taas vie innostunutta työntekijää mukanaan niin, että on vaikea tunnistaa omia rajojaan. Huolehdi siis omasta palautumisestasi ja hyvinvoinnistasi. Nauti työstäsi. Nuku hyvin, syö terveellisesti ja harrasta liikuntaa. Muista kiittää itseäsi ja antaa palautetta myös työkaverillesi. Ystävällisyys nostaa sekä itsesi että toisten mielialaa.

Elä hyvin, naura usein ja rakasta paljon!

Marja Liisa Friis-Lakkala,
palvelukodin johtaja Tapionkoti, SAVAS
Kuva: **Ossi Lakkala**

**Muista kiittää
itseäsi ja antaa
palautetta myös
työkaverillesi.**

Laura: Tämä työ on hyvin palkitsevaa



*Ulla Hyvönen sai Laura Korhoselta
lämpimän halauksen.*

Olen Laura Korhonen, 18-vuotias. Valmistun lähihoitajaksi keväällä 2018. Olen nyt puolen vuoden ajan tehnyt sijaisuuksia lisäalassa Kirkonsalmen palvelukodissa ja autismiyksikössä. Sitä ennen työskentelin henkilökohtaisena avustajana kehitysvammaisten henkilöiden parissa.

Pienestä pitäen olen kuullut tämän työn hyvistä puolista äidiltäni, joka myös työskentelee kehitysvamma-alalla. Henkilökohtaisen avustajan työssä heräsi ”rakkaus” tätä alaa kohtaan.

Työni huippuhetkiä on tukea asiakasta itse päättämään omista asioistaan. On hienoa nähdä, miten pienistäkin asioista asiakkaalle voi tulla hyvä mieli. Hankalaa työssäni on nähdä

joidenkin asiakkaiden olevan paljolti ohjaajien työskentelyn varassa, kun he eivät pysty itse esimerkiksi liikkumaan, peseytymään tai kertomaan omia toiveitaan.

Parasta työssäni on se, kun voin auttaa asiakkaita kokemaan onnistumisia omassa elämässään. Saan itsekin hyvän mielen, kun näen miten tärkeitä nuo onnistumiset ovat heille. Tämä myös kannustaa minua työn tekemisessä.

Suosittelen lämpimästi nuorille kehitysvamma-alan työtä. Tämä työ on hyvin palkitsevaa!

Laura Korhonen
Kuva: **Niina Argillander**

Savas-Rockissa juhlittiin 100-vuotiaasta Suomea

Janne Väliheikki, ohjaaja, SAVAS

Kuvat: Heikki Sarkala

lialmessa rokattiin 28.4.2017 Savas-Rockin merkeissä jo viidettä kertaa, tänä vuonna osana Suomen satavuotisjuhlan ohjelmaa. Tapahtumassa esiintyivät Klamydia, Jannika B ja Toivo Susi #74100. Menossa mukana oli noin 450 henkilöä.

Rokkityöryhmä vastasi tapahtumajärjestelyistä

Savas-Rockin järjestelyt hoituivat säätiön Ylä-Savon alueen toimintayksiköiden kulttuuri- ja vapaa-ajantöryhmän toimesta. Työ käynnistyi jo puolitoista vuotta ennen tapahtumaa festaripäivän sopimisella ja esiintyjävalinnoilla. Tälläkin kertaa esiintyjiksi haluttiin sekä nimekkäitä suomalaisia artisteja että paikallisia kykyjä. Savas-Rockin Facebook-sivulla kerättiin yleisön ehdotuksia esiintyjiksi. Ehdotusten perusteella tapahtumaan kiinnitettiin paljon toivottu suomipunkin klassikko Klamydia sekä hittilistoilla tiheään soinnut Jannika B. Ripaus yläsavolaista väriä tapahtumaan saatiin hyvänä live-esiintyjänä tunnetun Toivo Susi #74100:n bändistä.

Voittoa tavoittelemattoman rokkitapahtuman järjestämistä oli tukemassa iso joukko eri tahoja. Savas-Rockin yhteistyökumppaneina oli kolmisenkymmentä eri toimijaa. Tapahtuman budjetti katettiin apurahoilla, yrityksiltä saaduilla tuilla sekä lipunmyyntituloilla.

Savas-Rockille näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa, lehdissä ja radiossa

Näkyvyyteen sosiaalisessa mediassa panostettiin. Tapahtumasta tiedotettiin Savon Vammaisasuntosäätiön internetsivuilla sekä säätiön ja Savas-Rockin Facebook-sivuilla. Myös artistit mainostivat tapahtumaa aktiivisesti sosiaalisessa mediassa. Tapahtumaa mainostettiin myös mm. Ylä-Savolainen-lehdessä ja banderolleissa lialmen pääväylällä.

Savas-Rock sai mukavasti huomiota alueen lehdissä ja radiossa: ennakkojuttuja julkaistiin lialmen Sanomissa, Savon Sanomissa, Ylä-Savolaisessa sekä ja Radio Sandelsin taajuudella. lialmen Sanomat uutisoi tapahtumasta isosti 2.5. lehdessä otsikolla "Savas-Rockissa jalalla koreasti".



Yhdessä mukana toteuttamassa Suomi 100-juhlavuotta

Maaliskuussa Valtioneuvoston kansliasta tuli tieto, että Savas-Rock oli liitetty osaksi Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden 2017 ohjelmaa. Juhlavuoden ”yhdessä” -teeman mukaisesti vuotta rakennetaan ja vietetään suomalaisten ja Suomen ystävien yhteistyönä.

Juhlavuoden teema näkyi tapahtuman markkinoinnissa ja toteutui itse tapahtumassa monella tasolla. Savas-Rock oli yksi suurimmista kehitysvammaisille ja autismikirjon henkilöille tänä vuonna suunnatuista tapahtumista Suomessa. Tapahtuma oli avoin kaikille täysi-ikäisille henkilöille. Tavoitteena oli kaventaa kuilua erilaisten ihmisten välillä ja mahdollistaa kaikille mukava festarikokemus.

Tapahtumajärjestelyissä esteettömyyteen kiinnitettiin erityistä huomiota. Esiintyjien juonnot ja keikat käännettiin viittomakielelle kuopiolaisen TulkkausILON ammattilaisten toimesta. Esiintymislavan viereen aidattiin erillinen pyörätuolialue ja ravintolasaliin järjestettiin hiljainen nurkkaus aistiyliherkille henkilöille. Ympäristö ja hinnastot olivat kuvitettuja ja valosuunnittelussa huomioitiin epileptikot. Tapahtumassa työskenteleville annettiin opastusta erilaisten kommunikatiivien menetelmien käytöstä.

”Hieno meininki! Savas rokkaa!”

Savas-Rock keräsi Olvi-hallille noin 450 kävijää. Rokki-illan aloitti Toivo Susi #74100, jonka lempeän rouhea soundi sai yleisön heti tanssimaan ja hyvään fiilikseen. Pienen tauon jälkeen lavan valloitti ihana Jannika B. Keikan jälkeen Janni-

ka B jäi jakamaan nimikirjoituksia ja yleisö sai ottaa fanikuvia hänen kanssaan. Festarin pääesiintyjä Klamydia päätti illan rautaisella ammattitaidolla räväkästi punkaten. *”Kiitän rokki-konsertista, oli hyvä tunnelma”*, totesi iltaan Klamydian fani-
paidan päälleen pukeutunut Jussi Kulin.

Palautetta tapahtumasta kerättiin ensimmäistä kertaa sähköisessä muodossa, ja sitä saatiinkin runsaasti. Vastaajista 96 % piti tapahtumaa onnistuneena. Eniten kiitosta keräsi onnistuneet järjestelyt, mukava ilmapiiri ja hyvät artistit. Tässä otteita palautteista:

”Tapahtuma on hyvin organisoitu ja esiintyjät laadukkaita. Tänä vuonna markkinointi oli vielä näkyvämpää kuin edellisinä vuosina. Todella hyvä tapahtuma, jolle toivon jatkoa ja menestystä tuleviin vuosiin. Järjestäjille voimia jaksaa tehdä tätä.”

”Hyvä, että on myös rauhoittumisalue.”

”Näin mahtavia esiintyjiä jatkossakin.”

”Jannika B:lle erityiskiitos siitä, että otti sydämellisesti ihmiset vastaan ja jutteli heille kaikille. Aivan uskomattoman ihana persoona. Kiitos paljon!”

”Hauskaa on ollut ja ollaan tanssittu. Hyvä tapahtuma. Saisi olla joka vuosi!”

Savas-Rock kiittää tapahtumakävijöitä, tukijoita ja tapahtumassa työskennelleitä!



TEPA-projekti

Terveystenhuollon palvelupolkuuuhin apua TEPA-projektin tuotoksista

Anne Aholainen, projektipäällikkö

TEPA-projekti, SAVAS

Kuvat: Sonja Räsänen

Vuonna 2012 liikkeelle lähteneen TEPA-projektin taustalla oli huoli siitä, pysyvätkö perusterveydenhuollon toimijat mukana kehitysvammahuollon rakennemuutoksessa. Kehitysvammaiset henkilöt ovat tällä vuosituhanalla muuttaneet pois keskitetyistä ja laitosmuotoisista paikoista. Tavoitteena on ollut, että kehitysvammaisilla henkilöillä olisi mahdollisuus valita itse oma kotinsa omasta kotikunnasta. Kehitysvammaiset henkilöt, ja erityisesti vaikeasti vammaiset henkilöt, ovat tulleet uudella tavalla terveyskeskusten asiakkaiksi.

Kehitysvammaisen henkilön terveydenhuollon palvelupolut (TEPA) -projekti on kääntymässä kohti loppua. Projekti on hyvä päättää toteamukseen siitä, että näyttöön perustuvia tuloksia ja vaikutuksia toiminnasta saatiin. Projektista jää jälkeen laadukkaita tuotoksia, kuten terveydenhuollon palveluhajauksen palvelumalli ja käsikirja kehitysvammaisten henkilöiden terveydenhuollon teemoihin perehtymiseksi.

Hyvistä kohtaamisista vähemmän sattumanvaraisia

Projektissa kartoitettiin kehitysvammaisten henkilöiden terveyspalvelujen ongelmakohtia. Ensimmäinen ongelmakohta on kohtaamisessa. Pääasiassa kohtaminen terveyskeskuksissa on hyvää, mutta se on sattumanvaraista. Kehitysvammaiset henkilöt itse toivovat kohteliaisuutta, yritystä käyttää vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä sekä ennakoivaa tietoa siitä, mitä on tapahtumassa.

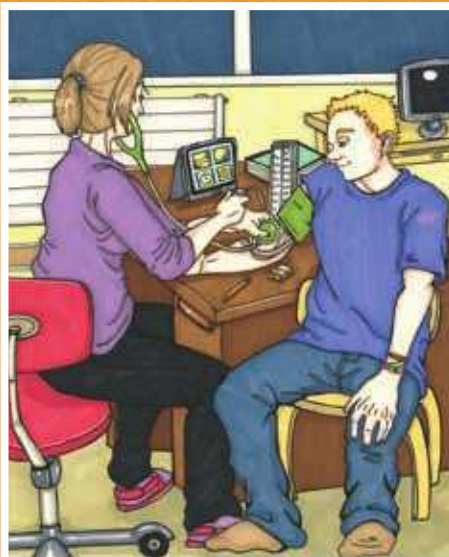
Tätä ongelmaa ratkaistiin projektissa kehittämällä Kommunikaation työvälineitä terveydenhuoltoon sekä suun terveydenhuoltoon -oppaat. Ne sisältävät asiaa eri tavoin vammaisten ihmisten kohtaamisesta sekä kuvakommunikaatioon sopivia terveydenhuollon kuvia. Opasta koulutettiin laajasti Mikkelin alueen sekä Ylä-Savon alueen terveyskeskuksissa, suun terveydenhuollossa sekä päiivystyksissä. Koulutuksia tilattiin myös alueiden sairaaloiden vuodeosastoille.

Kohtaamisen avuksi kehitettiin myös kommunikaatiopassi, joka sisältää terveydenhuollon henkilöstön kaipaamaa tietoa kehitysvammaisesta henkilöstä. Kommunikaatiopassin ideana on myös se, että antaessaan passin lääkäriille, kehitysvammaisesta henkilöstä tulee vuoropuhelun osapuoli saattavan henkilön sijaan. Terveydenhuollon henkilöstö on toivonut, että palvelukodeissakin tehtäisiin kommunikaatiopassit asiakkaille.

TEPA-projektin aikana on järjestetty useita koulutuksia kehitysvammaisen henkilön tukena toimimiseen terveydenhuollossa. Perehdytyspakettia on annettu myös Savonia-ammattikorkeakoulun ja Mikkelin Ammattikorkeakoulun käyttöön. Kesäopintoina kehitysvamma-asioihin on päässyt tutustumaan kahtena kesänä molemmissa oppilaitoksissa. Projektin koulutusmateriaaleista valmistuu koulutuspaketti, jota voi hyödyntää projektin päättymisen jälkeenkin.

Luottamusta palveluihin konsultoivalla terveydenhuollon työllä

Toinen ongelma on omaisten ja lähityöntekijöiden välillä kohtuuttomaksi paisuva koordinaatiotaakka. Lähityöntekijöiden ammattitaitoon kuuluu systemaattinen työskentely omien asiakkaiden kanssa. Terveydenhuollon palvelupolut tuntuivat kuitenkin puuroutuvan nopeasti niin omaisilla kuin lähityön-



tekijöillä. Epäselvät palveluketjut aiheuttavat epäluottamusta ja saavat hakeutumaan uusiin palveluihin, jotta oman omaisen tai asiakkaan asia lähtisi selkiytymään.

Projektissa omaisten ja lähityöntekijöiden taakkaa saatiin helpotettua ja luottamusta terveyspalvelun oikeellisuuteen saatiin lisättyä. Projektissa kokeiltiin kolmea erilaista terveydenhuollon palveluohjauksen mallia: kahta konsultoivan sairaanhoitajan sekä palvelukoordinaattorin työmallia. Kaikilla malleilla oli positiivisia vaikutuksia asiakkaiden elämänlaatuun, palvelupolkujen selkiytymiseen sekä palvelujen käyttöön. Terveysdenhuollon palveluohjauksen palvelumallin keskiöön nostettiin matalan kynnyksen konsultoivan sairaanhoitajan malli. Palvelumalli on kuvattu Innokylään.

Palvelumallin käyttöönottoa varten sekä koulutuspaketin rinnalle kirjoitettiin käsikirja terveydenhuollon palveluohjaukseen. Käsikirjan avulla saa kuvan siitä, mitä kaikkea kehitysvammaisen henkilön huomioimisessa tarvitaan. Mukana on linkkejä ja kirjallisuuskkeja syventymistä varten. Käsikirja soveltuu omaisille, lähityöntekijöille sekä terveydenhuollon henkilöstölle.

Selkeät ja suunnitelmalliset palveluketjut

Luottamuksen puutteen lisäksi ongelmia kehitysvammaisten henkilöiden terveyspalveluissa aiheuttavat päivystyskeskeiset ja lyhytjänteiset hoitoketjut sekä kaksijakoinen kehitysvammaisten henkilöiden terveydenhuolto. Nämä johtavat hyvin varhaisessa vaiheessa sirpaloituihin palveluihin.

Projektissa ongelmaan saatiin ratkaisu lisäämällä konsultoivan sairaanhoitajan muodossa kehitysvammaisuuteen perehtynyttä asiantuntijuutta perusterveydenhuoltoon. Kehitysvammaisen henkilön omassa kodissa tehty terveystarkastus, suunnitelmallinen terveyden tutkiminen, terveys- ja hoitosuunnitelmat jatkohoitoon tuottivat muutoksen palvelujen käyttöön. Perusterveydenhuollon palveluiden käyttö lisääntyi ja

erikoissairaanhoidon sekä erityishuollon palvelujen käyttö vähenivät. Kustannusvaikuttavuudeltaan toiminta on vähintään kustannusneutraalia.

Projektin tulosten pysyvyys

Projektin molemmilla pilottipaikkakunnilla saatiin aikaiseksi pysyvä ratkaisu. Ylä-Savossa on nimetty vastaanottoon sairaanhoitajat, joihin voi olla matalalla kynnyksellä yhteydessä. Ylä-Savossa on raportoitu asenteiden muutosta ja palvelujen saaminen on helpottunut. Erityistä vaikutusta oli palveluverkkotyöllä ja kotiin annettavien palvelujen verkostoimisella. Esimerkiksi kotisairaalan panos on ollut merkittävä. Etelä-Savon Sote päätyi jatkamaan konsultoivan sairaanhoitajan työtä osana vanhus- ja vammaispalveluja. Työ ja sen kehittäminen sai parhaan mahdollisen jatkumon. Projektin tuloksia on esitelty myös valtakunnallisesti ja ne ovat saaneet hyvän vastaanoton. Esimerkiksi Kuopiossa on oltu kiinnostuneita konsultoivan sairaanhoitajan roolista osana kehitysvammapalveluja.

Projektiaika on kulunut keskellä muuttuvia rakenteita. Toisaalta ne ovat aiheuttaneet yhteistyökumppaneilla varovaisuutta lähteä täysipainoisesti mukaan. Toisaalta meillä on ollut hyvä mahdollisuus toteuttaa ja olla osa muutosta. Nämä molemmat puolet näkyvät myös lopputuloksessa.

Kiitos TEPA-tiimille hyvästä projektista: Anne Porthénille, Tiina Oksman-Miettiselle sekä Tiia Rautiolle. Esimiehinä ovat toimineet Kirsi Ruutala ja Sari Kokkonen. Suuri kiitos opastuksesta ja kannustuksesta läpi projektin.

Tepa-tuotokset säätien internetsivuilta:
www.savas.fi/tepa

TUPA-palvelut

”Olen onnellinen omassa kodissani.”

Kirsi Manninen, palveluyksiköiden johtaja, SAVAS

Kuvat: Päivi Hakulinen

”Olen aina haaveillut, että muutan Röllinpolulle. Se toive toteutui.”

Kati Nevalainen on yksi Anttolan ryhmäkodista omaan kotiin Mikkeliin muuttaneista henkilöistä. Nykyään Kati asuu Röllinpolulla omassa saunallisessa kaksiossa ja saa asumiseensa tarvitsemansa tuen Savaksen Asumisen tuki- ja ohjauspalveluiden, Tupa-palveluiden, ohjaajilta.

Kati on 36-vuotias nainen. Hän muutti Anttolan ryhmäkotiin kesäkuussa 2013 omasta lapsuudenkodistaan. Ryhmäkodissa Katilla oli viisi asuintoveria. Työntekijät olivat ryhmäkodissa paikalla arkisin klo 11–19 välillä ja viikonloppuisin klo 9–17 välillä. Kati sai tukea ohjaajilta arjen askareisiin ja oman elämänsä suunnitteluun.

”Minulla oli ryhmäkodissa aika pieni huone, pieni jääkaappi, hyllyt ja oma wc. Yhteisissä tiloissa oli telkkari. Ryhmäkodissa oli ikävää riehuminen. Muut tuli huoneeseen ilman lupaa, ei saanut olla omassa rauhassa.” Katin kuvaamia erimielisyyksiä esiintyi ryhmäkodissa asukkaiden välillä varsinkin iltaisin, kun työntekijät eivät olleet paikalla. Asukkaiden kesken oli kiistaa esimerkiksi siitä, mitä tv-kanavaa katsotaan yhteisissä tiloissa. Työryhmä pyrki parantamaan ryhmähenkeä ohjaamalla asukkaita parempaan keskinäiseen vuorovaikutukseen.

Noin 30 kilometrin päässä Mikkelistä sijaitsevassa Anttolassa ei ollut asukkaille juurikaan harrastusmahdollisuuksia.

”Minulla on muutosta ihania ajatuksia.”

Henkilökohtaisia avustajakin sinne oli vaikea saada. Asukkailla ei ollut kuljetuspalveluja ja linja-autot kulkivat Mikkeli – Anttola -väliä harvakseltaan. Niinpä ajatus asukkaiden asumisesta Mikkeliissä omissa kodeissaan lähti syntymään. Mikkeliissä asumisen vaihtoehdossa oli paljon mahdollisuuksia sekä vain pieniä riskejä. Mikkeliin muuton mahdollisuuksia mietittiin ensimmäisen kerran asukkaiden ja läheisten kanssa yhteisessä läheistenillassa maaliskuussa 2015. Katin kertasi tuntojaan Mikkeliin muutosta läheisten illan jälkeen: *”Minulla on muutosta ihania ajatuksia: saan oman kodin. Haluan päättää, milloin käyn vanhempien luona ja milloin käyn shoppailemassa. Vapaa-aikana saan päättää, milloin pyöräilen, ulkoilen ja käyn jumpassa.”*

Omaan kotiin muuttaminen oli kaikille asukkaille jännittävä, mutta mieluinen ajatus. Asukkaat olivat innoissaan ajatuksesta, että he saavat itse päättää omista asioistaan ja teke misistään. Heidän mielestään isoja päätettäviä asioita olivat *”hankinnat, työpaikka ja päivätoiminta, toimeentulo, raha-asiat*



ja laskujen maksu, ruoka ja eläminen, seurustelu, perhe ja ystävät, vapaa-ajan toiminnot". Pienempiä päätettäviä asioita tulevassa asumisessa olivat: "mihin aikaan menen nukkumaan, mihin aikaan herään, tv:n katselu, mitä syön päivittäin, ostokset (pienet), vapaa-ajan pienet menot esim. elokuvat ja makkaranpaisto". Tärkeäksi koettiin se, että omassa kodissa saa itse päättää sekä pienistä että isoista asioista.

Toisaalta omaan kotiin muuttaminen myös jännitti. Eniten asukkaita huolettivat turvallisuusasiat. Näitä asioita pohdittiin yhdessä asukkaiden kanssa ennen omaan kotiin muuttoa. Asukkaiden mielestä oli turvallista, kun oli kaverit, eikä tarvitse pelätä. Tärkeiksi asioiksi koettiin myös tuttu asuinympäristö, jossa on tarvittaessa ohjaajat ja läheiset lähellä sekä turvapuhelin. Omassa kodissa asumisen riskejä asukkaat miettivät myös: "Kahvinkeitin jää päälle, sauna jää päälle, liukastumisvaara, saunan jälkeen on juotava riittävästi nestettä, kiukaan läheisyydessä ei saa kuivata vaatteita". Pohdintojen lopputulemana nimettiin kolme tärkeintä asiaa omassa kodissa turvallisen asumisen onnistumiseksi: "palovaroitin, ovisilmä ja vara-avain".

Jokaisen asukkaan omaan kotiin muutto suunniteltiin hyvin yhdessä asukkaiden läheisten kanssa, joten kaikki onnistui hienosti. Nyt jokainen asukas on asunut omassa ko-

dissaan noin kaksi vuotta. Asukkaat viihtyvät hyvin omassa kodeissaan ja saavat tarvitsemaansa tukea Savon Vammais-asuntosäätiön asumisen tuki- ja ohjauspalveluista (Tupa-palvelut). Tupa-palveluiden piirissä on jo 12 asukasta. Yhteinen toiminta ja yhteiset retket koetaan todella tärkeiksi, samoin henkilökohtaisen avustajan kanssa vietetty vapaa-ajan toiminta. "Henkilökohtaisen avustajan kanssa käydään uimassa ja viime kerralla käytiin elokuvissa", kertoo Kati vapaaajastaan.

Mikkelissä järjestetään asukkaille myös yhteistä klubitointia, jonka avulla edistetään asukkaiden yhteisöllisyyttä. Klubitoiminnan suunnittelusta asukkaat itse vastaavat työntekijöiden tukemana. Kokoontumispaikkana toimii tukiasuntojen läheisyydessä Maahisentaipaleen asuntojen yhteydessä sijaitseva Klubitupa. Klubituvalla voi vaikka chillaillla, pelata pelejä ja laulaa karaokea. Vähintään kerran viikossa klubituvalla on myös ohjattua toimintaa.

Kati kertoo nyt oman toiveensa toteutuneen. "On hyvä asua Röllinpolulla, kun kaverit ja ohjaajat ovat lähellä. Unelmista on toteutunut oma tietokone, puhelin ja matkat. Kivaa, kun on erikseen oma olohuone, makuuhuone ja sauna. Olen onnellinen omassa kodissani."

Toisaalta omaan kotiin muuttaminen myös jännitti.

We can do more -hankkeessa opittiin hyviä vammasuorituksen käytäntöjä

We can do more -hankkeen tarkoituksena on oppia yli rajojen hyviä vammaisuorituksen käytäntöjä sekä verkostoitua. Painopiste on asiakkaiden osallistumisessa ja rohkaistumisessa. Savon Vammaisuuskeskustöiden lisäksi hankkeessa on mukana ryhmät Liettuasta ja Ruotsista. Hankkeeseen on rahoitus NordPlus-ohjelmasta.

Suomi

Savon Vammaisuuskeskustöiden isännöi liettualaisia ja ruotsalaisia vieraita syyskuussa 2016. Viikon mittaan ohjelmassa oli mm. tutustumiskäynnit Savoksen toimintayksiköihin lisämessä, Kuopiossa ja Pieksämäellä.

Vieraat olivat vaikuttuneita näkemästään. He pitivät säätiön toimintaa korkeatasoisena ja laadukkaana. *"Kun asiakasta kuunnellaan ja hän saa osallistua haluamallaan tavalla sekä olla osana yhteisöä, hän voi elää onnellista ja hyvää elämää"*, totesi **Fredrik Gothnier** Ruotsin sosiaali- ja mielenterveyden keskusliitosta.

Liettua

Ryhmä Savoksen asiakkaita ja ohjaajia vieraili Liettuassa marraskuussa 2016. Vilnaan lensivät Rahkapuiston palvelukodin

ohjaaja **Outi Talotie** ja asiakas **Tuija Marttila** sekä Marjahaan palvelukodin ohjaaja **Mervi Vornanen** ja asiakas **Niina Rytönen**. Matkalaisia vastassa oli Jonavan toimintakeskuksen johtaja **Aurika Matutiene**, joka saattoi ryhmän majapaikkaan Kaunakseen.

Liettua-viikon mittaan tutustumiskäyntejä oli järjestetty mm. kehitysvammaisten hoitokotiin, päivätoimintakeskuksiin, erityiskouluun ja koiraterapiaan. Tutustumiskohteissa oli lämmin vastaanotto ja myös vieraat pääsivät osallistumaan toimintatuokioihin. Kansainvälistä kehitysvammaisten viikkoa juhlistavassa tilaisuudessa Suomi-ryhmä esitteli Savon Vammaisuuskeskustöiden toimintaa.

Mieleenpainuvia olivat erityisesti ne osallistujien väliset keskustelut, joissa päästiin vertailemaan toimintatapoja Suomessa, Ruotsissa ja Liettuassa. Vierailujen lomassa oli aikaa myös tutustua Liettuan pääkaupungin nähtävyyksiin.



Rahkapuiston palvelukodin johtaja **Saila Rummukainen** seurassaan Liettuan pojat **Mindaukas** ja **Edvardas**.
Kuva: **Rahkapuiston palvelukoti**



Ruotsin kävijät **Marjo, Reeta, Henna** ja **Arto**.
Kuva: **Kirkonsalmen autismiyksikkö**

Ruotsi

Huhtikuussa 2017 toinen Savas-ryhmä matkusti lentäen auringonkokoiseen Tukholmaan. Matkaan oli valmistauduttu mielikuvissa jo ennakoon sosiaalisin tarinoin ja kuvin. Matkalla mukana olivat Kirkonsalmen autismiyksikön ohjaajat **Henna Säisä** ja **Marjo Vartiainen** sekä asiakkaat **Reeta Karttunen** ja **Arto Kaarakainen**.

Lentokentällä ryhmää vastaanottamassa olivat liettualaiset matkatoverit ja ruotsalaiset isännät. Tukholma-viikolla oli paljon mielenkiintoista ohjelmaa vierailuineen. Tutustumiskohteina Tukholmassa ja Södertäljessä oli mielenterveystyön eri muodot, etenkin järjestötoiminta. Käynneistä mieleen erityisesti jäi ohjaajien ja työntekijöiden lämmin ja kiireetön suhtautuminen työhönsä ja asiakkaisiinsa. Arjen kohtaamiset ja pienetkin onnistumiset olivat merkityksellisiä. Monissa tutustumiskohteissa asiakkaat itse päättivät sopivasta päivittäisen

toiminnan määrästä ja tasosta omaan vointiinsa nähden sekä myös itse järjestivät toimintaa ja ohjasivat toisiaan esimerkiksi tanssikursseilla.

Ruotsin matkalla asiakkaiden suosikeiksi nousivat Abba-museo sekä valloittava Skansen, jossa eläintarhan karhut ja hylkeet jäivät erityisesti mieleen. Asiakkaat nauttivat matkasta ja lähes joka aamu he varmistivat: *"Eihän me vielä tänään lähdetä kotiin?"*

We can do more -hankkeen matkat tarjosivat osallistujilleen upeita ja unohtumattomia kokemuksia, uusia ihania tuttavuuksia ja näkökulmia arjen työhön.

LASTU-projekti

Kuopion Perheentalo edistää vammaisten lasten osallisuuden mahdollisuuksia



Kuopion Perheentalon avajaisissa 14.2.2017 vieraili noin 150 aikuista ja lasta. Kävijöiden joukossa oli myös erityistä tukea tarvitsevia lapsia

Maarit Mykkänen, projektipäällikkö
Lastu-projekti, SAVAS



Lastu-projektissa toteutetaan tukiviitottua satutuokiota Perheentalolla ja kaupungin kirjastoilla. Myös syksyllä 2016 käynnistetty Pikku Papun musapiiri saa jatkoa syksyllä 2017.

Savon Vammaisasuntosäätiön hallinnoimassa Lastu – Vammaisten lasten perheiden tukimallit -projektissa tehdään työtä vammaisten lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien lasten sekä heidän perheidensä hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Lastu-projekti toimii yhteistyössä Kuopion Perheentalon ja sen muiden yhteistyöprojektien kanssa (Pelastakaa Lapset ry:n Laine-projekti ja Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiön Valpas-projekti). Yhteisenä tavoitteena on lapsiperheiden arjen tukimuotojen kehittäminen, toteuttaminen ja vakiinnuttaminen osaksi Kuopion Perheentalon toimintaa sekä osallisuuden mahdollisuuksien lisääminen.

Lapsiperheille järjestetään mm. vertaisryhmätoimintaa ja muita tapahtumia lasten erityistarpeet huomioiden. Toiminta-

ympäristön rakentamisessa on huomioitu esimerkiksi liikuntavammamat ja kommunikoinnin pulmat. Toiminnasta viestitään selkeästi kuvamateriaalin ja selkokielen avulla. Vammaiset ja erityistä tukea tarvitsevat lapset perheineen ovat mukana toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Lisää tietoa Lastu-projektin ja Kuopion Perheentalon toiminnasta:

www.savas.fi

www.kuopionperheentalo.fi

facebook: **www.facebook.com/kuopionperheentalo**

Tietoa ja työkaluja kehitysvammaisten henkilöiden muistisairauksien varhaiseen tunnistamiseen ja tukeen

Maria Eriksson, projektipäällikkö

Muistikka-hanke, Pohjois-Savon Muisti ry, www.psmuisti.fi

MUISTIKKA-hankkeen tavoitteena on toimintamallien kehittäminen kehitysvammaisten henkilöiden muistisairauksien tunnistamiseen ja tukeen.

Väestö ikääntyy ja ikääntyminen on muistisairauden suurin riski. Kehitysvammaisuuteen liittyy ikääntymisen lisäksi myös muita muistisairauksien riskiä lisääviä tekijöitä, muun muassa Downin oireyhtymä.

Kehitysvammaisten henkilöiden muistisairauksien esiintyvyydestä ei ole virallisia tilastoja Suomessa. Muistikka-hankkeen kartoitusten ja materiaalin perusteella voi väittää, että muistisairaudet kehitysvammaisilla henkilöillä on alidiagnosoitu. Huolimatta arvioinneista, että heillä riski sairastua muistisairauteen on jopa 2–3 kertainen verrattuna ns. valtaväestöön. Erityispiirteenä kehitysvammaisilla henkilöillä on myös sairauden etenemisen raportoitu nopeus. Vai johtuuko muistisairaudesta nopea eteneminen myöhäisestä tunnistamisesta ja diagnoosista?

Muistisairaudesta johtuvat oireet eivät saisi jäädä huomioimatta kehitysvammaisuuden vuoksi. Kehitysvammaisten henkilöiden kohdalla sairauden tunnistaminen on usein haasteellista heidän mahdollisten jo olemassa olevien kognitiivisten tai toiminnallisten rajoitteidensa vuoksi. Lisäksi kyky ilmaista pahaa oloa tai oireita saattaa olla puutteellinen. Muistisairauksien tärkein tutkimusmenetelmä on huolellinen esitietojen kerääminen, näin ollen tietojen kerääjänä on oltava kehitysvammaisen henkilön ja hänen elämänsä historian hyvin tunteva ihminen.

Yhtenäinen laajasti käytetty varhaisen tunnistamisen malli puuttuu Suomessa. Olemassa olevat muistitestit eivät sinällään sovellu kuin hyvin lievästi kehitysvammaisten henkilöiden arviointiin. Lisäksi muistioireet eivät välttämättä näy ensioireina kehitysvammaisilla henkilöillä, vaan eri toimintakyvyn

alueiden muutokset ovat merkittävämpiä. Tärkein muutos on muutos arjessa, muutos entiseen.

Muistikka-hankkeen ensimmäiseksi ja ehkä tärkeimmäksi tavoitteeksi muotoutui varhaisen tunnistamisen malli. Se ei ole diagnostinen väline, vaan sen tarkoitus on auttaa lähi-ihmistä keräämään oireet ja tarvittavat muut taustatiedot selkeäksi kokonaisuudeksi, sillä lääkärin tekemä diagnoosi vaatii tarkat esitiedot.

Haasteena ja samalla mahdollisuutena on nähtävä ilmiön asettuminen sosiaali- ja terveydenhuollon rajapinnoille. Kehitysvammaisen henkilön muistisairaudesta hoito vaatii moniammatillisen yhteistyön, joka lähtee aina lähi-ihmisen havainnoinnista jatkuen lääkäreiden tekemään taudinmäärittelyyn ja sen jälkeen jatkuvaan seurantaan sekä sairauteen liittyvään hoivaan ja hoitoon.

Työ ei saa päättyä diagnoosin saamiseen, vaan muistisairaahan sopiva, oikea-aikainen hoito on aloitettava välittömästi. Tämä tarkoittaa resurssien kohdentamista diagnoosin jälkeiseen seurantaan sekä yksilöllisen palvelun suunnitteluun ja toteutukseen. Hyvään hoitoon kuuluu mahdollinen lääkehoito ja ennen kaikkea lääketeeton hoito, joiden avulla muistisairaahan elämänlaatua on mahdollista parantaa. Taikakalua ei ole tarjota, mutta kaikki mahdollinen sopiva apu ja tuki niin sairastuneelle kuin hänen lähi-ihmiselle on taattava.

Emeritaprofessori Sirkka-Liisa Kivelän sanoin: ”Kehitysvammaisen muistisairaus on diagnosoitava.”

Savon Vammaisasuntosäätiö toimii keskeisenä yhteistyökumppanina tässä kehitysvammaisten erityistarpeiden huomioon ottamista muistiyhdistyksen toiminnassa edistävässä hankkeessa.

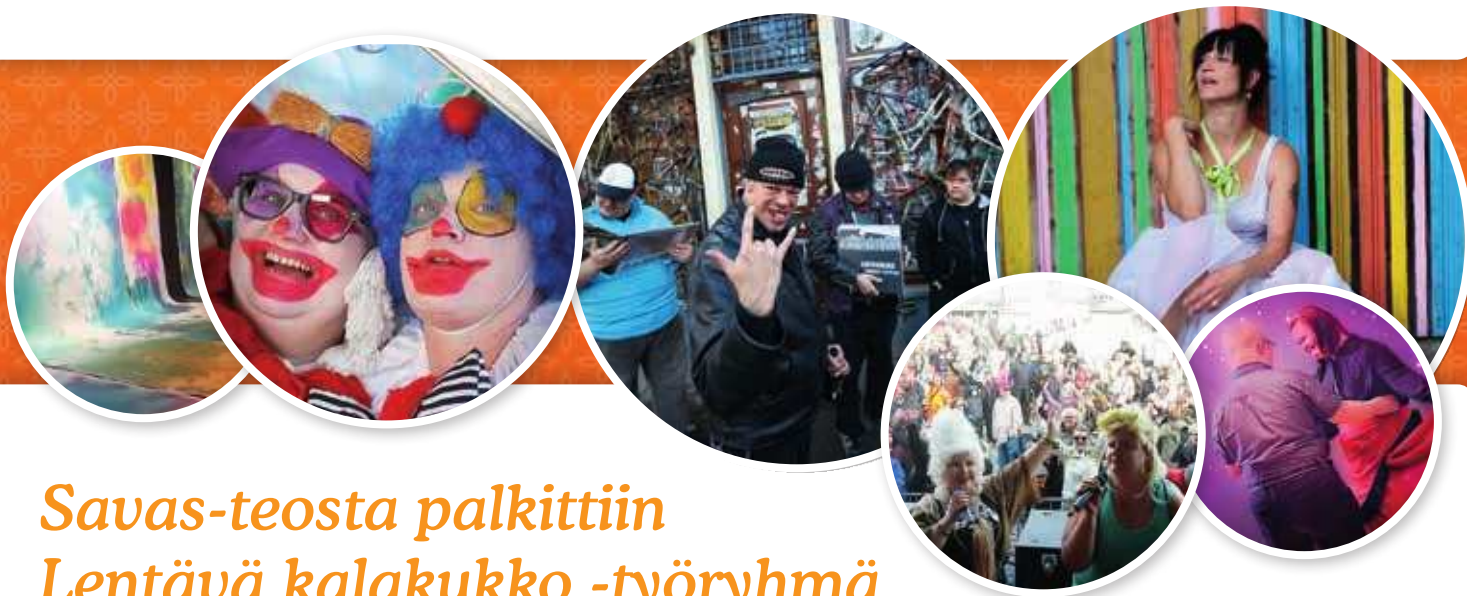
Savakselle jälleen ulkoinen laaduntunnustus

Savon Vammaisasuntosäätiölle myönnettiin 2.6.2017 jo neljännen kerran ulkoinen Social and Health Quality Service (SHQS) -laaduntunnustus. Laaduntunnustus on voimassa 1.6.2020 saakka ja kattaa koko Savaksen organisaation Laaduntunnustuksen myönsi Labquality Oy.

SHQS-laatuohjelmaa soveltaa palvelujärjestelmänsä kehittämisessä yli 200 erilaista sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiota, ja laaduntunnustuksen on saanut yli 100 organisaatiota. SHQS-laatuohjelma muodostuu arviointikriteeristöä, joka on kehitetty vastaamaan suomalaisten sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden arviointitarvetta. Siinä on huomioitu lainsäädäntö, valtakunnalliset suositukset sekä hyvä hoitokäytäntö. Arviointikriteeristö sisältää ISO 9001

-standardin keskeiset vaatimukset, jotka on sovitettu sosiaali- ja terveydenhuollon kielelle. Se luo selkeät puitteet strategiseen johtamiseen, toimintojen järjestämiseen ja asiakas- turvallisuuteen sekä antaa työkaluja oman toiminnan laadun arviointiin ja kehittämiseen.

Laaduntunnustusta edeltävässä ulkoisessa auditoinnissa Labqualityn asiantuntijatiimi arvioi Savaksen vahvuuksiksi mm. vahvan arvopohjan, laadunhallinnan systemaattisuuden, asiakkaiden itsemääräämisoikeuden hyvä jalkautumisen, edistyksellisen ja innovoivan toiminnan kehittämisen sekä asiakastyössä vaihtoehtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien käytön laajentumisen. Lisäksi auditointitiimin palautteessa vahvuutena nähtiin henkilöstön sitoutuminen ja joustavuus asiakaslähtöiseen toimintaan.



Savas-teosta palkittiin Lentävä kalakukko -työryhmä

Vuoden 2016 Savas-teosta palkittiin säätiön Lentävä kalakukko -työryhmä, joka järjesti kehitysvammaisten valtakunnallisen kulttuuri-tapahtuman Kuopiossa 10.–11.6.2016.

Vuosittain Savon Vammaisasuntosäätiö palkitsee ”Vuoden Savas-teosta” kuluneen vuoden aikana asiakkaiden hyvän elämän toteutumista, osallisuuden ja päämiehisyyden toteutumista erityisen hyvin omalla toiminnallaan vahvistaneen työntekijän tai työntekijäryhmän.

Kaikille avoimena kohtaamisia -teemalla järjestetty kulttuuri- ja taidetapahtuma Lentävä kalakukko kokosi molempina päivinä toista tuhatta osallistujaa sen lukuisiin työpajoihin, näyttelyi-

hin, esityksiin ja muihin avoimiin yleisötilaisuuksiin. Kulttuuripäivien teema juhlisti myös 10.6.2016 eduskunnan ratifioimaa YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista.

Onnistunut ja pääosin talkootyöllä yhteistyössä eri verkostojen kanssa toteutettu tapahtuma sai osakseen runsaasti myönteistä julkisuutta ja toi säätiön toimintaa suuren yleisön tietoisuuteen.

Lentävä kalakukko 2016 -tapahtuman kuvagalleria säätiön internetsivuilla:
www.savas.fi/saatio/ajankohtaista



Savas somessa!

Tykkää meistä ja seuraa Savas-elämää.
www.facebook.com/savonvammaisasuntosaatio



Savon Vammaisasuntosäätiön internetsivustolta

www.savas.fi

löydät lisätiedot säätiöstä, vapaat asunnot, avoimet työpaikat ym.

TOIMINTAYKSIKÖT

IISALMI

Kirkonsalmen palvelukoti

Pappilantie 6
74120 IISALMI
puh. 017 266 3260
kirkonsalmi@savas.fi

Kirkonsalmen autismiyksikkö ja toimintakeskus

Pappilantie 8
74120 IISALMI
puh. 017 266 3261
kirkonsalmiaut@savas.fi

Marjahaan palvelukoti

Marjahaankierto 69
74130 IISALMI
puh. 017 266 3265
marjahaka@savas.fi

Sorsapuiston palvelukoti

Tiirankatu 8
74120 IISALMI
puh. 017 266 3263
sorsapuisto@savas.fi

KERIMÄKI

Lemmenmäen palvelukoti

Lemmenmäentie 5 A
58200 KERIMÄKI
puh. 044 430 6346
lemmenmaki@savas.fi

KIURUVESI

Kallion palvelukoti

Kallionkuja 2
74700 KIURUVESI
puh. 017 758 130
kallio@savas.fi

KUOPIO

Louhumäen palvelukoti

Kuoppamäentie 1
70820 KUOPIO
puh. 017 266 3230
louhumakipk@savas.fi

Louhumäen toimintakeskus

Kuoppamäentie 1
70820 KUOPIO
puh. 017 266 3232
louhumakitk@savas.fi

Puijonsarven palvelukoti

Puijonsarventie 34
70260 KUOPIO
puh. 017 266 3220
puijonsarvi@savas.fi

Savolanniemen palvelukoti

Auringonkierto 6
70820 KUOPIO
puh. 017 266 3234
savolanniemi@savas.fi

Särkiniemen palvelukoti

Sammallahdentie 24
70700 KUOPIO
puh. 017 266 3225
sarkiniemipk@savas.fi

Särkiniemen toimintakeskus

Sammallahdentie 24
70700 KUOPIO
puh. 044 430 6320
sarkiniemik@savas.fi

MIKKELI

Katajamäen toimintakeskus

Linnankatu 5
50100 MIKKELI
puh. 044 430 6382
katajamaki@savas.fi

Maahisentaipaleen asunnot

Maahisentaival 7-9
50970 MIKKELI
puh. 015 321 8820, 015 321 8810
maahisentaival@savas.fi

Oksakuja palvelukoti

Oksakuja 1
50120 MIKKELI
puh. 015 321 8850
oksakuja@savas.fi

Pihkapuiston palvelukoti

Oksakuja 2
50120 MIKKELI
puh. 015 321 8830
pihkapuistopk@savas.fi

Pihkapuiston toimintakeskus

Oksakuja 2
50120 MIKKELI
puh. 015 321 8840
pihkapuistotk@savas.fi

TUPA-palvelut (Asumisen tuki- ja ohjauspalvelut)

Maahisentaival 7
50970 MIKKELI
puh. 044 430 6380
tupa.mikkeli@savas.fi

MÄNTYHARJU

Lehtolan palvelukoti

Sahalahdentie 18-20
52700 MÄNTYHARJU
puh. 015 321 8870
lehtola@savas.fi

PIEKSÄMÄKI

Rahkapuiston palvelukoti

Sivukatu 2
76120 PIEKSÄMÄKI
puh. 015 321 8880
rahkapuisto@savas.fi

Rahkapuiston toimintakeskus

Kaakinmäenkatu 14
76100 PIEKSÄMÄKI
puh. 044 430 6343
rahkapuistotk@savas.fi

VARKAUS

Kuparisepän palvelukoti

Kuparisepänkatu 2
78870 VARKAUS
puh. 017 266 3240
kuparisepa@savas.fi

Tapionkoti

(Mielenterveyskuntoutujien palvelukoti)
Tapionkatu 3
78850 Varkaus
puh. 017 266 3250
tapionkoti@savas.fi

PROJEKTIT

Lastu-projekti

Suokatu 36 B 36
70100 KUOPIO
puh. 044 430 6300

Muistikka-projekti

Lapinlennankatu 2
70100 KUOPIO
puh. 044 066 1228

HALLINTO

Savon Vammaisasuntosäätiö sr

Vuorikatu 26 A, 2. krs
70100 KUOPIO

Toimisto (vaihte)
puh. 017 266 3200

Tukiasuntojen hankinta
puh. 044 430 6304

Kehittämistoiminta
puh. 044 036 3506



savas

Savon Vammaisasuntosäätiö

www.savas.fi